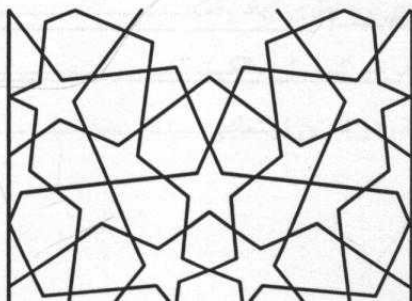

جایگاه وقف در نظام اقتصادی اسلام

دکتر هوشنگ مؤمنی و عیانیان
مهرداد محقق زاده

سرشناسه	:	مومنی وصالیان، هوشنگ، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	جایگاه وقف در نظام اقتصادی اسلام / هوشنگ مومنی وصالیان، مهرداد محقق زاده.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات اراده، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۸۰ ص.
شابک	:	۲-۷۰-۸۵۳۳-۶۰۰-۹۷۸-۱۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فپا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۸۷.
موضوع	:	وقف
موضوع	:	Waqf
شناسه افزوده	:	محقق زاده، مهرداد، ۱۳۴۷ -
رده بنیان کنگر	:	۱۳۸۷ ج ۲ / م ۸ / ۱۹۳ / ۲ BP
رده بندی دیوید	:	۲۹۷ / ۳۷۲
شماره کتابشناسی	:	۵۱۳۴۶۲۷

جایگاه وقف در نظام اقتصادی اسلام

مولفان:		دکتر هوشنگ مومنی وصالیان، مهرداد محقق زاده
ناشر:		اراده
صفحه آرای:		رادعناستانی
نوبت چاپ:		۱ - ۹۶
چاپ و صحافی:		کهن
شمارگان:		جلد ۱۰۰۰
شابک:		۲-۷۰-۸۵۳۳-۶۰۰-۹۷۸
قیمت:		۱۰۰۰۰ تومان

فهرست

۸.....	مقدمه
۱۳.....	فصل اول (تاریخچه و مفهوم وقف)
۱۴.....	مروری بر تاریخچه وقف از صدر اسلام تاکنون
۱۵.....	تاریخچه وقف در ایران
۱۸.....	مفهوم وقف
۲۳.....	تعریف وقف
۲۵.....	ارکان وقف
۲۶.....	شرایط وقف
۲۹.....	انواع اموال موقوفه
۳.....	طبقه‌بندی وقف
۳۱.....	فصل دوم (جایگاه و کارکرد وقف)
۳۴.....	بررسی کارکرد نظری نهاد وقف
۳۴.....	نقش وقف در گسترش مالکیت
۳۵.....	نقش وقف در تأمین اجتماعی

۳۵. نقش وقف در کاهش اختلافات طبقاتی و به وجود آوردن

مدال اجتماعی... ۳۶

۳۷. جبران کمبود خدمات دولتی.....

۳۸. تعریف بخش سوم اقتصاد.....

۴۰. تنظیم کننده جریان پول و کالا در اقتصاد.....

۴۲. ثبات اقتصادی.....

۴۳. کوچک شدن حجم و اندازه دولت.....

۴۳. جایگاه نهاد وقف در نظام اقتصادی اسلام.....

۴۷. فصل سوم) وقف پول.....

۱۱. تعریف وقف پول.....

۲۸. تاریخچه وقف پول.....

۵۱. وقف پول از دیدگاه فقه شیعه.....

۵۲. نظریه بطلان وقف پول.....

۵۴. ادله بطلان وقف پول.....

۵۶.....	اساس بحث وقف پول
۶۰.....	وقف پول و سرمایه‌گذاری در قراردادهای اسلامی
۶۳.....	فصل چهارم) مؤسسات مالی وقفی
۶۴.....	صندوق‌های رفقی
۶۷.....	معرفی صندوق‌های رفقی
۶۸.....	تفاوت مؤسسات خیریه و وقف
۷۱.....	ضرورت‌های ایجاد صندوق‌های وقفی
۷۵.....	اهداف و نتایج صندوق‌های وقفی
۷۸.....	منابع و مآخذ:

تمدن‌ها، بزرگ و امتهای متمدن نیک آگاه‌اند که برپایی هر معیشتی پیشرفته و استمرار پیشرفت آن‌ها تنها با مشارکت همه بخش‌های جامعه اعم از افراد و سازمان‌ها در هر بخش و ناحیه راسل به راسل صورت می‌گیرد. این مشارکت در چارچوب سیوه و انگارهایی صورت می‌گیرد که در برآورده کردن امکانات معدود دنیا، جامعه و تحقق چشم‌اندازهای متنوع آن سهم است. البته متناسب با امکانات و توانایی‌های فردی و گروهی و سارکار و رنژها و اعتقادات ثابت آن است (مشهور، ۱۳۸۹: ۱۶۶)

یکی از بنیادی‌ترین اصول پیشرفت فردی، اجتماعی، نهادی، سازمانی و جامعه‌ای در طول تاریخ پرفر و متناسب نوع بشر خیرخواهی، نیکوکاری، دلسوزی، داوطلبی و حسن خیر و معروف بودن است. لازمه چنین پیشرفتی وجود افراد خودشکوف، خیرخواه و دلسوز به حال بشر است. انسان‌هایی که وقت و ثروت اضافه خود را صرف دیگران می‌کنند و ناراحتی‌ها و رنج‌های آنان را کاهش و باعث خوشحالی و آسایش آنان

می‌شوند. گاهی هم به‌طور متعارف وقت و ثروتی اضافه نیست اما ایشار و از خودگذشتگی رخ می‌دهد وعده‌ای ایشارگران از وقت و ثروت خود می‌گذرند تا دیگران در آسایش و رفاه قرار بگیرند. سرانجام گاهی هم صرف‌نظر از فزونی وقت و ثروت، برخی از آبرو و جان خود مایه گذاشته و با شهید کردن شخص خود یا شخصیت خود امنیت و آسایش دیگران را تأمین می‌کنند. در همه کشورهای دنیا ثروتمندان به‌ویژه در سنین بالا، گرایش دارند بخشی از ثروت خود را در زمان حیات، صرف احداث خیرخواهانه‌ای کنند که پس از درگذشت آنان نیز پایدار بماند. دولت‌ها نیز کوشش می‌کنند که با بسترسازی لازم و بدون دخالت در فرآیند مدیریت دارایی‌هایی که واقفان کنار می‌گذارند، امکان سرمایه‌داری کارآمد این دارایی‌ها را فراهم آورند و با حمایت قضایی و مالیاتی جریان وقف را تقویت کنند. در ادبیات دینی از صرف فزونی وقت و ثروت خود برای دیگران، اعم از خداوند متعال، بن، انسان و طبیعت به معروف یاد می‌شود و در ادبیات علوم، اعم از اقتصاد، جامعه‌شناسی، روانشناسی اجتماعی و ... به آلتوریسم یا نوع دوستی در ادبیات اقتصادی از این مسئله در اقتصاد اجتماعی، اقتصاد و المبانه، اقتصاد بخش سوم و مانند آن بحث می‌شود.

به‌طور کامل روشن است که وقف‌های خیرخواهانه از قدمتی بیش از قدمت اسلام دارد و احتمالاً اسلام، در این زمینه از تمدن‌های پیشین تأثیر پذیرفته است. بین‌النهرین قدیم، روم و اعراب پیش از اسلام به‌یقین به از وقف‌های خیرخواهانه آگاهی داشتند؛ اما اینکه تا چه حد اوقاف اسلامی

از این اقدام‌های خیرخواهانه در گذشته تأثیر پذیرفته یا چه بخش‌هایی از اوقاف را اسلام تشریع کرده، پرسشی است که هنوز بی‌پاسخ مانده است.

در قرآن مجید آیه‌ای که بر وقف و احکام فقهی آن، صراحت داشته باشد وجود ندارد، ولی می‌توان از باب اولویت به آیه‌های احسان و انفاق، قرض الحسنه، تعاون و صدقه به جواز و بلکه رجحان و استحباب وقف، استدلال کرد. (ریاحی سامانی، ۱۳۷۱، ص ۲۰).

وقف مال به قصد انجام کار نیک، همیشه به شکل‌های گوناگون از جمله وقف خانه و زمین وجود داشته است. دامنه موقوفات گسترده‌تر از املاک و اموال ثابت است و دارایی‌های منقول را نیز فرا می‌گیرد.

در کشورهای توسعه‌یافته، نهاد وقف نیز همچون سایر نهادهای مالی با کارایی بالا، کار می‌کند و به سازوکاری جهت تخصیص بهینه دارایی‌ها، تحقق اهداف اجتماعی و تقویت بازار سرمایه انجامیده است؛ در حالی که در کشورهای توسعه‌نیافته، به‌ویژه به دلیل دخالت اجرایی دولت‌ها به نهاد کم‌اثرتری بدل شده است.

نهاد وقف، نهادی نوع‌دوست است که در علوم دینی و انسانی مانند اقتصاد اجتماعی یا اقتصاد بخش سوم می‌توان از بعدها گوناگون آن سخن گفت. متأسفانه این بعدهای گوناگون نهاد وقف به‌طور نظام‌مند و در چارچوب دینی معتبر و مبتنی بر دلایل نقلی، عقلی، علمی و تجربی بررسی نشده و آسیب‌های آن از دید کارآمدی، سازمانی و مکتبی ملاحظه نشده است؛

این در حالی است که امکان بررسی این امور با پیشرفتهایی که در فقه و حقوق، جامعه‌شناسی، مدیریت، اقتصاد اجتماعی و روانشناسی اجتماعی حاصل شده به‌صورت متناسب فراهم است؛ از این‌رو، ضرورت حل دشواری‌های نهاد وقف از راه این بررسی جامع روشن به نظر می‌رسد.

www.ketab.ir